

На черговому засіданні Президії НАН України 27 січня 2010 року члени Президії НАН України та запрошені заслухали доповідь академіка НАН України І.М.Неклюдова «Про наукову та науково-організаційну діяльність Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут» НАН України».

В обговоренні взяли участь академіки НАН України Б.Є.Патон, А.Г.Загородній, К.М.Ситник, М.Ф.Шульга, В.Г.Бар'яхтар, І.К.Походня; члени-кореспонденти НАН України М.О.Азаренков, А.М.Довбня, О.М.Єгоров, В.Ф.Клепиков; заступник начальника управління Секретаріату Кабінету Міністрів України О.Ю.Зенюк; генеральний директор відокремленого підприємства «Атомпроектінжиніринг» Національної атомної енергогенеруючої компанії «Енергоатом» В.К.Бронніков; В.М.Воєводін, І.Є.Гаркуша.

Було відзначено, що Національний науковий центр «Харківський фізико-технічний інститут» НАН України сьогодні складається з 5 науково-дослідних інститутів і 4 науково-технічних комплексів, потужної дослідницької бази, значна частина якої віднесена до національного надбання України.

У цій легендарній науковій установі отримано низку наукових результатів, які надали поштовх розвитку багатьох проривних науково-технологічних напрямів.

Так, після здійснення вперше у 1932 році штучної ядерної реакції розщеплення ядра атома літію інститут по праву назвали колискою ядерної і прискорювальної фізики. Отримання рідкого водню і гелію відкрило шляхи для використання низьких температур у фізичних дослідженнях і техніці.

Ученими інституту було розроблено метод радіопошуку рухомих об'єктів і створено перший трикоординатний радіолокатор. Інститут – родоначальник високовакуумної техніки, на основі якої згодом розвинувся новий фізико-технологічний напрям – вакуумна металургія.

У післявоєнні роки центр став одним з активних учасників робіт з використання атомної енергії в СРСР, а пізніше долучився до розв'язання проблеми керованого термоядерного синтезу.

Зараз Харківський фізико-технічний інститут успішно розвиває свій науково-технічний та кадровий потенціал, спрямовує його на розвиток необхідних для країни напрямів. Тут на високому науковому рівні виконуються дослідження з радіаційного матеріалознавства, розробки ядерних та радіаційних технологій, створюються нові зразки прискорювальної техніки і джерел енергії для потреб цивільних та оборонних галузей.

Одним із головних пріоритетних завдань центру на наступний період є науковий супровід ядерно-енергетичного комплексу держави, що здійснюється через механізм виконання відповідної державної програми. При цьому на перший план висуваються питання безпечної та ефективної роботи АЕС,

подовження ресурсу служби енергоблоків, які допрацьовують проектний термін. Не менш важливим завданням є створення елементів власного ядерно-паливного циклу.

Необхідно також постійно дбати про підвищення рівня координації та взаємодії відповідних органів державного управління з Академією з метою повномасштабного використання вітчизняного науково-технічного потенціалу для потреб ядерної галузі.

Президія НАН України заслухала актуальну та цікаву наукову доповідь директора Українського науково-дослідного гідрометеорологічного інституту НАН та МНС України доктора географічних наук В.І.Осадчого “Регіональні зміни клімату в Україні на фоні глобальних кліматичних процесів”. В обговоренні взяли участь академіки НАН України Б.Є.Патон, В.М.Шестопалов, Я.С.Яцків, Л.Г.Руденко; члени-кореспонденти НАН України Я.П.Дідух, В.І.Лялько; голова Державної гідрометеорологічної служби МНС України В.М.Ліпінський; О.Г.Лісюк.

Було відзначено, що зміни клімату та ризики, що виникають внаслідок таких змін, належать до найважливіших глобальних викликів нинішнього століття. Це зумовлює необхідність завчасного формування всебічного і виваженого підходу нашої держави до проблем клімату і суміжних питань на основі комплексного наукового аналізу всіх факторів – екологічних, економічних та соціальних.

Основним завданням наукового забезпечення розробки та реалізації політики держави в кліматичній галузі повинно стати надання державі та суспільству достовірної й об'єктивної інформації для прийняття відповідних рішень. Саме тому розроблення науково обґрунтованих коротко- та довгострокових прогнозів зміни клімату України набуває пріоритетного значення. Такі прогнози необхідні перш за все для підготовки заходів з адаптації економіки та суспільства до таких змін, а також пом'якшення їх можливих негативних наслідків.

Цей науковий напрям слід вважати пріоритетним в діяльності установ НАН України, які займаються природоохоронними дослідженнями. Необхідно суттєво активізувати проведення робіт, спрямованих на розроблення прогнозів регіонального клімату України, попередження природних ризиків, виявлення подальшої динаміки кліматичних параметрів під впливом глобальних кліматичних змін та надання практичних рекомендацій щодо адаптації до них секторів економіки. Потрібно підвищити рівень координації цих наукових робіт між установами відповідних відділень Академії, з одного боку, та зацікавленими міністерствами і відомствами України – з іншого.

Президія НАН України наголосила, що потрібно значно активізувати міжнародну наукову співпрацю у цій сфері. Нещодавній всесвітній кліматичний саміт у Копенгагені яскраво продемонстрував необхідність та актуальність такого кроку.

Необхідно також домагатися якнайшвидшого затвердження Урядом концепції Кліматичної програми України на 2011 – 2015 роки, розробленої фахівцями Відділення наук про Землю НАН України. Це дасть можливість у найближчій перспективі перейти до розробки проекту самої державної програми.

Крім того, Президія НАН України заслухала інформацію про нагородження працівників Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна; щодо розміщення в культурно-мистецькому та музейному комплексі «Мистецький арсенал» архівосховища для зберігання рукописів класиків української літератури, Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України з його бібліотечними фондами та Міжнародного культурно-інформаційного центру «Шевченківський дім»; про науковий об'єкт, якому Національна академія наук України рекомендує надати статус національного надбання; також було розглянуто низку кадрових питань й прийнято рішення про нагородження відзнаками НАН України та Почесними грамотами НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України тощо.

Секретаріат Президії НАН України